

Ірина Лукава

ПІДВИЩЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА МЕТОДОЛОГІЧНОГО РІВНЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА ВИХОДУ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

У статті визначено нормативно-правові (організаційні) та економічні напрями вдосконалення обліку витрат.

В сучасних умовах господарювання спостерігається тенденція до зростання значення обліку, контролю та аналізу виробничих витрат і виходу продукції. Так від стану їх розвитку залежить визначення шляхів забезпечення подальшого збільшення прибутків підприємства.

Організація обліку за місцями виникнення витрат і центрами відповідальності дозволяє централізувати управління витратами, спостерігати їх формування на всіх рівнях управління, використовувати специфічні методи контролю витрат із врахуванням особливостей діяльності кожного підрозділу, виявляти винуватців непродуктивних витрат та, в кінцевому підсумку, суттєво підвищити економічну ефективність господарювання [1:56].

В.Ф.Палій писав, що "облік витрат за місцями виникнення все більше віддаляється від калькулювання і використовується як засіб контролю витрат, чому в неمالій мірі сприяє тенденція до укрупнення структурних підрозділів, включаючи виробничі бригади"[4:99].

Слід погодитися з думкою В.М.Олійника, який зазначає, що у нинішніх умовах облік і контролю, як важелі системи управління господарством, можуть виконувати свої функції лише тоді, коли підвищена їх оперативність, а момент обліку і контролю буде максимально наближений до моменту виконання господарських операцій або збігатися з ними [3].

На практиці це означає проведення обліку і контролю безпосередньо там, де відбувається сам процес виробництва або його обслуговування. Отже, оптимізації обліку, контролю і аналізу виробничої діяльності можна досягти у випадку виділення в окремі об'єкти обліку місця виникнення витрат і центрів відповідальності.

На сьогоднішній день під центром витрат розуміють структурний підрозділ підприємства, де є можливою організація обліку витрат з метою управління ними без виміру розміру виходу продукції. Сам центр витрат може існувати на підприємстві автоматично, або ж входити до складу центрів відповідальності.

Необхідною передумовою при виділенні та забезпеченні ефективного функціонування структурних підрозділів як центрів відповідальності є чіткий розподіл відповідальності за понесені витрати і одержаний результат, оскільки це дає можливість забезпечити обернений зв'язок та ефективні комунікації.

Як свідчить практичний досвід господарств Тернопільського району, в центрах відповідальності потрібно обліковувати в першу чергу ті витрати, що безпосередньо пов'язані з діяльністю конкретного структурного підрозділу, з одночасною функцією причин відхилень від запланованих показників. Доцільним є, з нашої точки зору, особливу увагу звернути на прямі витрати, розмір яких найсуттєвіше впливає на прибутковість окремого виду вирощеної продукції.

Ми знаємо, що інколи на сільськогосподарських підприємствах є такі ситуації, коли випадки економії чи перевитрат виявляються лише через певний проміжок часу. На практиці ці відхилення в обліку розподіляють між окремими видами культур пропорційно плановим показникам витрачання матеріалів.

Отже, втрачається момент особистої відповідальності за понесені витрати, проявляється "фіктивність" ведення обліку. Тому на досліджуваних сільськогосподарських підприємствах Тернопільського району необхідним є упорядкування планового господарства, шляхом встановлення переліку матеріалів та норм їх витрачання, розробки класифікатора причин та винуватців наявності відхилень, місць витрат та центрів відповідальності, а також періодичності подання цієї інформації.

Отже, з вище сказаного можна зробити такий висновок, що ефективність функціонування обліку витрат та виходу продукції за центрами відповідальності можна досягти за умов: наявності належного професійного рівня облікових працівників; забезпечення автоматизації обліку; чітке визначення сфери відповідальності та контрольованих статей витрат; відповідальності за складання первинних та зведених облікових документів; своєчасність, простота подання звітної інформації по центрах відповідальності.

Нині стан обліку і контролю витрат виробництва та формування собівартості рослинницької продукції на досліджуваних підприємствах вимагає пошуку нових їх методів та систем, що будуть сприяють підвищенню оперативності та аналітичності облікової інформації, підсилувати контрольні функції бухгалтерського обліку.

В процесі виробництва первинний облік витрат та його документування на сільськогосподарських підприємствах ведеться помісячно і за укрупненими об'єктами, що не дає можливості оперативно обліковувати і контролювати раціональне їх використання. Для того, щоб підвищити оперативність контролю, необхідним є наближення його до процесу виробництва, тобто, проведення його безпосередньо в структурних підрозділах.

Визначаючи роль оперативного контролю полягає перш за все в тому, щоб на основі первинних документів, а також орієнтовних даних і розрахунків, які економічно правильно відображали б дійсний стан речей, систематично сигналізували про перевитрати або економії сировини і матеріалів, електроенергії і палива, зарплати виробничих працівників та інших елементів виробничих витрат[2:5].

Отже, з цього випливає, що контроль витрат виробництва в рослинництві доцільно проводити щомісяця або по виробничих процесах сільськогосподарських робіт. Але ми знаємо, що на протязі року є можливим контроль лише за виконанням планових заходів по підвищенню урожайності сільськогосподарських культур та розміру витрат на догляд за посівами, збору урожаю (витрати на 1 га посіву). Перевагою щомісячного контролю є те, що витрати по вирощуваних культурах підсумовуються по місяцях. Це скорочує трудомісткість контрольних робіт у зв'язку з тим, що дозволяє брати фактичні дані з аналітичних рахунків для порівняння їх з плановими (нормативними), розмір яких встановлюється в технологічних картах.

Головним методом контролю виробничої діяльності є співставлення фактичних показників з плановими або нормативними. В ході такого співставлення виявляють відхилення, встановлюють причини та винуватців їх виникнення, а також визначають масштаби завданих збитків.

Найвищої ефективності контролю виробництва можна досягти у випадку його органічної єдності з системою обліку витрат виробництва та виходу продукції. В сучасних умовах господарювання постає питання удосконалення не лише методів обліку витрат, але й засобів контролю за виробничими процесами в межах структурних підрозділів, вирішення якого дало б змогу посилити їх господарську самостійність, підвищити об'єктивність показників кінцевих результатів. На нашу думку, існує взаємозалежність між організацією системи обліку і контролю. Тому доцільно створити таку форму виробничого оперативного контролю, яка б одночасно виконувала функції обліку і контролю виробничої діяльності на рівні структурних підрозділів. Цим вимогам відповідає чекова система взаєморозрахунків, оперативного обліку та контролю, яка має місце до застосування на сільськогосподарських підприємствах. Дана система дозволяє оперативно керувати витратами, запобігати нераціональному витрачання всіх видів ресурсів, складати прогнози майбутніх результатів виробничих процесів.

Основна ідея даного методу полягає в тому, що керівники центрів відповідальності, ще до моменту здійснення операції або одразу після її завершення, оформляють чек, в якому встановлюється ліміт витрачання матеріальних ресурсів. За допомогою таких чеків працівники центру відповідальності мають можливість контролювати доцільність витрачання ресурсів, своєчасно запобігати перевитратам. Необхідною умовою використання чекової системи контролю – застосування єдиних планово-облікових цін, розроблених на всі види ресурсів,

продукцію (із врахуванням їх якості), роботи і послуги, які виконуються і надаються одним підрозділом господарства іншому.

Перевагою чекової форми взаєморозрахунків є те, що на сучасному етапі розвитку ринкових відносин вона може виконувати не тільки функцію контролю, але і за її допомогою можливе паралельне здійснення ряду функцій обліку і аналізу.

Враховуючи прогресивність чекової системи взаєморозрахунків, все ж не можна не відзначити її громіздкість і трудомісткість. До основних недоліків чекової форми можна віднести: складність встановлення лімітів витрачання матеріальних ресурсів; контролювання витрат за допомогою чеків не дає змоги контролювати витрати ліміту по операціях; значне підвищення трудоемкості облікової роботи.

Отже, можна зробити такий висновок, що на практиці, в процесі виробництва використовують різноманітні прийоми та методи контролю. При цьому в більшості випадків спостерігається дублювання та ускладнення діючої облікової системи. Подальший розвиток контролю, на нашу думку, повинен бути націлений не на збільшення облікової роботи, шляхом дублювання даних, а на раціональне їх використання. Ми знаємо, що інформаційною базою контролю слугують первинні облікові дані, то дуже важливо, щоб в первинних документах інформація відбивалась в оптимальному групуванні. Отже, завдяки цьому підвищується оперативність та дієвість контролю.

Література

1.Ивашкевич В.Б. Организация управленческого учета по центрам ответственности и места формирования затрат //Бухгалтерский учет.-2000.№5.-с.56-59/ 2.Маргулис А.П.Бухгалтерський учет в отраслях народного хозяйства: Учебник.-5-е изд., пере раб.-М.: Финансы, 1973.-456с. 3.Олійник В.М. Облік і госпрозрахунок в управлінні агропромисловим комплексом. - Львів: Світ,1992.-124с. 4.Палий В.Ф. Основы калькулирования. -М.:Финансы и статистика,1987.-288с.

Iryna Lukava

INCREASE OF ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL LEVEL OF PLANT PRODUCTS EXPENSE STOCK AND OUTPUT

Normative and legal (organizational) and economic directions of the account of inputs.